

Innst. S. nr. 133

(2001-2002)

Innstilling fra kommunalkomiteen om forslag frå stortingsrepresentantane Magnhild Meltveit Kleppa og Rune J. Skjælaaen om betre prosessar ved etablering av flyktningmottak

Dokument nr. 8:83 (2001-2002)

Til Stortinget

SAMMENDRAG

I dokumentet vert desse forslaga fremja:

1. Stortinget ber Regjeringa gjennomgå etablert praksis for etablering av flyktningmottak med sikte på betre flrebuande prosessar mellom Utlendingsdirektoratet (UDI) og aktuelle kommunar.
2. Stortinget ber Regjeringa leggje fram forslag som sikrar kommunane full økonomisk kompensasjon for meirkostnader ved slik etablering, her medrekna også overgangsordningar som sikrar kompensasjon den første tida etter ei eventuell nedlegging."

Forslagsstillarane er kjende med at ei rekkje kommunar har opplevd noko vanskelege prosessar i forhold til Utlendingsdirektoratet (UDI). Det krevst i dag inga godkjenning frå kommunen ved oppretting av eit privat mottak. Det inneber at ein kommune utan å vere flrebudd kan opp leva utfordringar som t.d. klassedeling i grunnskulen midt i eit skuleår, større behov for helsetenester, barneverntiltak, tolketenester og eventuell norskundervisning for vaksne i eit nyoppretta mottak. Kommunane har plikt til å stille med tenester for bebuarar i asylmottak.

Det er ingen tvil om at UDI har ekstra utfordringar i ei tid med stor tilstrøming av asylsøkjjarar. Utfordringane vert ikkje mindre dersom det ikkje vert lagt opp til optimal informasjon og dialog undervegs. Etter Kommunenes Sentralforbund (KS) si meining har fleire kommunar hatt same oppleving som Sokndal kommune, som 21. januar 2002 fekk melding frå UDI om etablering av eit flyktningmottak i kommunen frå 1. februar. Dette vart gjort sjlv om UDI var kjend med at eit samrøystes formannskap hadde vedteke at kommunen ikkje for tida såg seg i stand til å tilretteleggja for mottak.

Ei viktig side i forhold til kommunane sine oppgåver og som medfrer at fleire kommu nar ikkje ser seg hlve til positive vedtak, er praktiske og økonomiske flrsingar på ei rekkje område.

Ei anna side er erfaringar kommunar med nedlagde mottak har gjort seg. Suldal er eitt av fleire dlme på ein tilrettelagt kapasitet på fleire område som plutseleg ikkje lenger vert kompensert fordi eit mottak på kort varsel vert stengt.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sigvald Oppebøen Hansen, Reidar Sandal, Karl Eirik Schjøtt-Pedersen og Signe Øye, fra Høyre, Peter Gitmark, Hans Kristian Hogsnes og Kari Lise Holmberg, fra Fremskrittspartiet, Torbjørn Andersen og Per Sandberg, fra Sosialistisk Venstreparti, Karin Andersen og Heikki Holmås, fra Kristelig Folkeparti, Anita Apelthun Sævi og Ivar Øtberg, og fra Senterpartiet, lederen Magnhild Meltveit Kleppa, viser til brev av 21. mars 2002 fra kommunal- og regionalminister Erna Solberg som peker på store variasjoner i antall ankomne asylsøkere siden 1994. Komiteen innser at dette innebærer store variasjoner i behovet for mottaksplasser.

Komiteen er kjent med at tallet på asylsøkere som kommer til Norge varierer mye over tid. Behovet for mottaksplasser vil derfor også variere. Mens det i 1994 var etablert 147 mottak med ca. 16 400 mottaksplasser, var det i 1997 ca. 19 mottak med 1 250 plasser. I dag er status 130 mottak med omtrent 15 000 beboere. Hittil i år har det kommet om lag 4 200 asylsøkere til landet.

Komiteen mener at det fortsatt vil være et varierende behov for midlertidig innkvartering av asylsøkere.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, vil vise til den store utfordringen utlendingsforvaltningen står overfor i en situasjon der det kommer svært mange asylsøkere til landet. Flertallet vil fremme de mange tiltak som Utlendingsdirektoratet har iverksatt for å effektivisere asylsøkerbehandlingen. Asylsøkere skal intervjues umiddelbart etter ankomst og blir inndelt i tre ulike kategorier: antatt grunnløse, antatt begrunnede og tvrige saker. Der asylsøknaden er antatt grunnløs, er direktoratet pålagt å fatte vedtak umiddelbart og senest innen 8 dager. Asylsøkere med antatt grunnløs søknad skilles fysisk fra andre asylsøkere. Flertallet mener det er et godt virkemiddel når arbeidet nå bl.a. omfatter etablering av to nye typer asylmottak; asylsenter og ventetransitt. Asylsøkere med antatt grunnløs søknad vil bli sendt fra asylsenter til en ventetransitt der siktemålet er utreise, og der måsetingen er korte mottaksopphold og rask retur.

Flertallet er tilfreds med at dagens bosettingsordning er utformet slik at staten ikke kan pålegge kommunene å bosette flyktninger. Staten har ansvar, og et nasjonalt bosettingsutvalg der både staten og kommunesektoren er representert, avgjør hvor mange som skal bosettes i det enkelte fylke. Flertallet innser imidlertid nødvendigheten av at staten ved UDI har ansvaret for at det til enhver tid er tilstrekkelig antall mottaksplasser for asylsøkerne.

Flertallet ser det problematiske med etablering av mottak i kommunene motsetter seg dette. Flertallet ser likevel at det vil være nødvendig å etablere mottak som ikke er knyttet av kommunen. Flertallet vil fremme nødvendigheten av god dialog og kommunikasjon i bosettingssakene.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, vil påpeke at det ved behandlingen av St.meld. nr. 17 (2000-2001) var enighet om at en fortsatt skulle holde fast ved den nåværende ordningen med statlige mottak for asylsøkere, men i større grad prøve ut alternative boformer, hvorav muligheten til å bo i private hjem var et alternativ.

På bakgrunn av behandlingen av St.meld. nr. 17 (2000-2001) vil departementet iverksette et avgrenset prøveprosjekt med privatboende asylsøkere. Dette flertallet er tilfreds med at statsråden i brev av 6. mars 2002 til komiteen gir uttrykk for at forutsetningen for prosjektet er at det blir igangsatt dialog med berørte kommuner. Dette flertallet vil understreke betydningen av at statsråden i sitt brev forsikrer om at det vil stilles krav til leiekontrakter for å unngå negative følger av eventuelt press på boligmarkedet.

First når evalueringen av prosjektet er foretatt vil dette flertallet ta stilling til om dette er en ordning som skal gjøres permanent eller avskaffes.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, er kjent med at UDI har ulike erfaringer i forhold til etablering av mottaksplasser for asylsøkere. Flertallet mener det er viktig med et fleksibelt mottakssystem, men vil påpeke at det fortsatt synes nødvendig å forbedre kommunikasjons- og kommunesektoren slik kommunal- og regionalministeren beskriver i brev av 21. mars 2002 til komiteen. Som det fremgår av brevet så ble satsene til vertskommuner bedret i 2000, slik at asylmottak ikke skal være en belastning for vertskommunene.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, går imot forslag 2.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener de store variasjonene i behovet for mottaksplasser blir løst ved bedre styring av asylinnvandringen, slik at man bedre kan planlegge permanente mottaksplasser i dialog med de enkelte kommunene. Dette vil etter disse medlemmers mening fjerne mye av de konflikter og motforestillinger kommunene har i forhold til etablering av mottak. Disse medlemmer registrerer at det i dag bor ca. 15 000 personer i ca. 130 mottak. Disse medlemmer mener dette er uholdbart. At UDI mener man har behov for å etablere mer enn ett mottak hver uke, pga. den høye asyltilstrømmingen (330 hver uke), bekrefter bare behovet for bedre prosesser mellom UDI og kommunene. Disse tallene tilsier også at man blir foretatt vesentlige innstramminger i selve asylinnvandringen. I prinsippet kunnet problemstillingen være uaktuell, ved at saksbehandlingstiden ble vesentlig redusert og ved at "åpenbart grunnløs asylsøknader", umiddelbart ble avslått. Disse medlemmer mener etablering av asylmottak blir ses i sammenheng med bosetting av flyktninger. Disse medlemmer mener også det blir vurderes hvorvidt kommunene blir ha det endelige godkjenningsansvaret for etablering av asylmottak på lik linje med mottak av flyktninger.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti vil også påpeke på at det i de statlige asylmottakene oppholder seg mange asylsøkere som har fått endelig avslag på sine søknader. Disse medlemmer har registrert at kommunal- og regionalministeren ønsker å innføre en ordning hvor man gjør fradrag i de økonomiske ytelsene til disse asylsøkerne. Disse medlemmer støtter dette.

Komiteen ber Regjeringen intensivere utsendelsen av asylsøkere som har fått endelig avslag.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er i prinsippet enig med kommunal- og regionalministerens inske om å innføre en ordning hvor en gjør fradrag i de økonomiske utelsene til asylsøkere som har fått endelig avslag på sine søknader. Flertallet vil likevel ikke støtte den ne ordningen for utlendingsforvaltningen har fått på plass et system som gjør at de som har fått endelig avslag om asyl, raskt sendes ut av landet.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil understreke at det må foretas skjønn og gjøre unntak fra reglene ut fra menneskelige hensyn og for asylsøkere som ikke kan returneres fordi de er statsløse eller hjemlandet ikke vil ta imot dem.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at kommunene, i tillegg til ansvaret for flyktninger bosatt i kommunen, også er ansvaret for diverse tjenester knyttet til asylsøkere bosatt i kommunen, enten i mottak eller privat. Et integreringstilskudd har redusert de økonomiske problemene for kommunene vedrørende bosetting av flyktninger, men mange kommuner sliter fortsatt på boligfronten. Den nye bosettingsreformen hvor asylsøkere kan bosettes privat vil etter flertallets syn gi kommunene nye utfordringer både praktisk og sosialt, noe som selvfølgelig også vil gi økonomiske utfordringer for kommunene.

Komiteen deler forslagsstillernes mål om at statlige mottak ikke skal være en økonomisk belastning for kommunene, da dette på sikt vil ikke konfliktnivået og skape større motforestillinger. At kommunene ikke har noe godkjenningsansvar for etablering av mottak, har skapt sterke reaksjoner i en rekke kommuner. Med manglende dialog og informasjon i tillegg, har komiteen forståelse for at mange kommuner finner seg "overkjørt" av UDI. Komiteen mener derfor dagens praksis blir gjennomgått med sikte på å bedre prosessene mellom UDI og kommunene, og komiteen støtter derfor forslagsstillernes forslag 1.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet foreslår:

"Stortinget ber Regjeringen vurdere å la kommunene få et endelig godkjenningsansvar for etablering av asylmottak."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Ven-

streparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, viser til at fra og med 1. januar 2002 skal alle 4- og 5-åringene i mottak få tilbud om halvdags barnehageplass. På denne måten kan barn i mottak lettere komme i kontakt med norske barn samt at de lærer norsk før skolestart. Denne ordningen er nødvendig for at foreldre kan delta i introduksjonsprogrammet og i norskopplæring. Flertallet vil understreke viktigheten av at alle barn i denne aldersgruppen faktisk får dette tilbudet, med de intensjonene som ligger bak tilbudet. "Barnebaser" som vi nå finner i enkelte mottak, vil etter flertallets mening, ikke kunne gi barna et tilstrekkelig godt opplæringstilbud. Det må derfor sikres at også barn i mottak får et tilbud etter de krav som er satt om opplæring i barnehager. Flertallet vil her påpeke viktigheten av full barnehagedekning.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, viser til Innst. S. nr. 197 (2000-2001) og forutsetter at Regjeringen følger opp vedtakene angående barnehager i mottak.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til forslag fra stortingsrepresentantene Carl I. Hagen, Kristin Halvorsen, Siv Jensen og Østein Djupe dal om maksimalsats for oppholdsbetaling i barnehager i Dokument nr. 8:75 (2001-2002).

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, har registrert at enkelte kommuner har uttrykt misnøye med de utgifter som er pålagt kommunen i forbindelse med de statlige mottakene. Det er flertallets oppfatning at dersom dagens kompensasjonsordning ikke dekker de utgiftene kommunene har med mottak må det vurderes å heve satsene til vertskommune, eventuelt at det vurderes andre finansieringsordninger. En annen finansieringsordning, kan være at staten kjøper de aktuelle tjenestene hos den enkelte vertskommune eller private aktører. På denne måten vil hele ansvaret ved mottaket ligge på staten, og kommunene får ikke uforutsette utgifter ved nyetableringer av mottak som må dekkes innenfor budsjettene. Flertallet vil imidlertid påpeke at en slik finansieringsordning ikke gjør at et godt samarbeid mellom utlendingsforvaltningen og den aktuelle vertskommunen, blir mindre nødvendig ved etableringer av mottak.

Medlemmene i komiteen fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil påpeke at praksisen med anbodsinnhenting medfører at mottak kan verte åpne eller stengde på kort varsel. Disse medlemmene viser til at kommuner som har tilsett folk for å sikre naudsynt kompetanse såis selv for ein periode må ta kostnader som plutselig ikke lenger vert dekte. Disse medlemmene meiner slike signal

skaper utryggleik i forkant av ei eventuell etablering av mottak og etterkvart kan medføre at fleire kommunar vegrar seg mot å gjere positive vedtak for etablering. Desse medlemene viser vidare til at ei rekkje fagpersonell som fylgje av vekslande tal asylsøkjjarar i mange kommunar også opplever utrygge tilsetjingstilhøve. Desse medlemene meiner at det er behov for større forutsigbarheit for kommunane.

Desse medlemene fremjer fylgjande forslag:

"Stortinget ber Regjeringa leggje fram forslag som sikrar kommunane full økonomisk kompensasjon for meirkostnader ved slik etablering, her medrekna også overgangsordningar som sikrar kompensasjon den første tida etter ei eventuell nedlegging."

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringa leggje fram forslag som sikrar kommunane full økonomisk kompensasjon for meirkostnader ved slik etablering, her medrekna også overgangsordningar som sikrar kompensasjon den første tida etter ei eventuell nedlegging.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringa vurdere å la kommunane få det endelige godkjenningsansvaret for etablering av asylmottak.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har forøvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rå Stortinget gjere slikt

vedtak:

I

Stortinget ber Regjeringa gjennomgåta blert praksis for etablering av flyktningmottak med sikte på å betre fleire prosessar mellom Utlendingsdirektoratet (UDI) og aktuelle kommunar.

II

Dokument nr. 8:83 (2001-2002) - forslag frå stortingsrepresentantane Magnhild Meltveit Kleppa og Rune J. Skjælaen om å betre prosessar ved etablering av flyktningmottak, forslag 2 - vedlegges protokollen.

Oslo, i kommunalkomiteen, den 11. april 2002

Magnhild Meltveit Kleppa
leder

Per Sandberg
ordfører

Hans Kristian Hogsnes
sekretær